

Ionel SIGARTEU

**LEGIUNEA ROMÂNĂ DE VÂNĂTORI
TRANSILVĂNENI ȘI BUCOVINENI ÎN RĂZBOIUL CIVIL
DIN RUSIA
(1918-1920)***

**The Romanian Huntsmen Legion of Transylvanians and
Bukovinians in the Russian Civil War (1918-1920)**

Ionel SIGARTEU

Abstract: *At the beginning of 1919, the French Military Mission in Russia reorganized the second Romanian volunteer's corps because they no longer fulfil the demands of the Volga River new front. Under the new name of Romanian Legion of Siberia, 2000 Romanians from Transylvania and Bukovina responded to the allies' interests in Siberia. At their requests, the Romanian Government agreed this army to participate in the military operations led by French general Maurice Janin to support admiral Kolchak regime. From May 1919 until March 1920, the Romanian legion assured the security of the Russian population against the Bolsheviks. Their military experience gained during World War and their loyalty to the Romanian Kingdom transformed them in one of the best troops in Siberia, being named by the Bolsheviks „The Wild Division”. In total, 37 expeditions were successfully completed.*

Keywords: Civil War, Romanian Legion in Siberia, French Military Mission in Russia, Bolsheviks.

Istoriografia română deține puține informații despre evenimentele la care au luat parte românii transilvăneni și bucovineni din Siberia și despre rolul deținut de aceștia în cadrul Armatei Aliate din Rusia. Este adevărat că Legiunea Română nu poate fi comparată cu Legiunea Cehă și Slovacă, deoarece în primul rând românii s-au organizat mult mai târziu decât cehii¹ și în al doilea rând numărul

---

* Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit de Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/187/1.5/S/155383, cu titlul „Calitate, excelență, mobilitate transnațională în cercetarea doctorală”.

¹ Legiunea Română din Siberia își trage originile din foștii prizonieri de război transilvăneni și bucovineni din armata Austro-Ungară. O dată cu intrarea României în război alături de Rusia (august 1916) un număr mare de prizonieri și-au manifestat opțiunea pentru a lupta ca voluntari în Armata Română. Adunându-se mulți doritori în doar 7 luni, guvernul român a aprobat formarea unui Corp de Voluntari Români (*Gazeta Voluntarilor*, Cluj, III, numărul 10, din 15 iunie 1925; Elie Bufnea, „Formațiile de voluntari”, în *Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul, 1918-1928*, volum I, București, Editura Cultura Națională, 1929, p. 120). Nașterea unor unități înarmate de voluntari cehi și slovaci a fost susținută de Imperiul Țarist încă din primii ani de război (1914-1916). Se credea că aceste unități vor putea fi puse în scopul panslavismului, idee ce s-a născut la sfârșitul secolului al XIX-lea și se axa pe crearea unei uniuni federative a tuturor slavilor cu centrul condus la Moscova (Helene Carrere D'encausse, *Imperiul Eurasiei: o istorie a Imperiului Rus de la 1552, până*

"The Romanian Huntsmen Legion of Transylvanians and Bukovinians in the Russian Civil War (1918-1920)", *Astra Salvensis*, III, 6, p. 62-72

prizonierilor români din Rusia a fost mult mai mic în comparație cu cel al cehilor și slovacilor. Prin urmare, Legiunea Cehă și Slovacă din Rusia constituie una dintre problemele prioritare pentru istoriografia cehă și internațională,² deoarece această armată a fost și continuă să fie considerată un factor major în crearea Cehoslovaciei independente.

Pentru românii din Rusia, Legiunea Cehă și Slovacă a constituit tot timpul un model, organizându-se după tiparul ei și luptând pentru cauze comune cum ar fi destrămarea monarhiei austro-ungare și formarea statelor naționale. Aceste date sunt des întâlnite în istoriografia română, dar ceea ce lipsește cu desăvârșire este descrierea situației cehilor, slovacilor și românilor care au rămas în Rusia după încheierea Primului Război Mondial până în 1920.

După ieșirea Rusiei din război, Antanta a dus o campanie de susținere financiară și militară pentru partizanii țarismului. Rusia a devenit în consecință în anii 1918-1921 teatrul unui război sângeros, în care s-au înfruntat Armatele Albgardiste comandate de ofițeri care au servit sub Imperiul Țarist și Armata Roșie a bolșevicilor.³ Declanșarea acestor evenimente a dus inevitabil la blocarea pe teritoriul Rusiei a naționalităților din Austro-Ungaria și implicarea lor în problemele interne ale Rusiei.⁴ În istoriografia străină există mai multe interpretări⁵ despre intervenția militară a aliaților în Siberia din anul 1918, printre acestea aflându-se și teoria protejării și salvării voluntarilor de bolșevici.

astăzi, București Editura Orizonturi, 2008, p. 194; Elie Bufnea, *Revoluția de eliberare națională a Transilvaniei, Unirea 1914-1918*, Baia-Mare, Editura Marist, 2010, p. 60). Pentru mai multe informații referitoare la cehi și panslavism a se vedea: T. G. Masaryk, *La résurrection d'un état : souvenirs et réflexions 1914-1918*, Paris, Librairie Plon, 1930, pp. 207-217.

² A se vedea: Mohr McGuire Joan, *The Czech and Slovak Legion in Siberia, 1917-1922*, Jefferson/North Carolina/London, Inc. Publishers, 2013; Savický Ivan, *Osudová setkání. Češi v Rusku a Rusové v Čechách 1914-1938*, (Destinul întâlnirilor. Cehii în Rusia și rușii în Boemia 1914-1938), Praha, Vydala Academia, 1999.

³ Marusia Cîrstea, Gheorghe Buzatu, *Europa în balanța forțelor, 1919-1939*, volumul I, București, Editura Mica Vlahie, 2007, p. 174.

⁴ Konstantin Sakharov, *The Czechs Legions in Siberia*, Ohio, Buda Publishing, 1992, p. 37.

⁵ Kettle Michael, *The road to intervention march-november 1918*, volumul II, London/New York, Routledge, 1988; Kinvig Clifford, *Churchill's Crusade. The British Invasion of Russia, 1918-1920*, Cornwall, MPG Books Ltd, 2006; Maddox Robert J., *The unknown war with Russia. Wilson's Siberian Intervention*, California, Presidio Press, 1977; Richard Carl J., *When the United States invaded Russia. Woodrow Wilson's Siberian Disaster*, New York, Rowman&Littlefield Publishers Inc, 2013.

Ionel SIGARTEU

Acest fenomen al prezenței mai multor armate străine și participarea lor la confruntările de pe teritoriul Rusiei a fost considerat de istorici „un război civil internațional”. S-au implicat în evenimente mai multe guverne străine (german, englez, francez, american, japonez, cehoslovac, polonez, român, grec și italian) iar de partea Armatei Roșii au luptat maghiari, chinezi, germani și coreeni.⁶ Dintre armatele străine cehii și slovacii au jucat un rol cheie în războiul civil. În istoriografia sovietică Legiunea Cehă și Slovacă a fost văzută ca o forță armată care a sperat prin intervențiile sale să reorganizeze armata imperială distrusă de bolșevici.⁷ Din iunie până în septembrie 1918 cehii au pregătit pentru luptă peste 30.000 de soldați ai Komuch-ului, cunoscut sub numele de „Armata Populară”⁸.

După cehi și slovaci un important aport la evenimente l-au adus polonezii și apoi românii transilvăneni și bucovineni. Un batalion românesc a asigurat spre sfârșitul anului 1918 securitatea căii ferate de la Samara până în apropierea Munților Ural,⁹ iar specialiști în artele militare au fost trimiși pentru a-i ajuta pe cehi să organizeze unități rusești pentru front.¹⁰ În scopul unei mai bune organizări, românii au fost trecuți sub comanda generalului Maurice Janin, șeful Misiunii Militare Franceze din Rusia. Acesta a dorit ca aceste armate alogene combinate cu armata amiralului Kolceak să nimicească forța militară a bolșevicilor.¹¹ În consecință, în martie 1919 potrivit unei opțiuni mai vechi a francezilor de a schimba denumirea Corpului Voluntarilor Români,¹² cele două regimente Horia și Mărășești au fost transformate în două batalioane. Fiecare batalion a fost compus din patru companii de infanterie, o companie de mitraliere, o unitate de legătură și o companie de depozit, corpul primind denumirea de

---

⁶ Jean-Jacques Marie, *Histoire de la guerre civile russe 1917-1922*, Paris, Editions Tallandier, 2015, p. 10.

⁷ Альберт Нанлевич Валнахметов, „Т. Г. МАСАРИК И ЧЕХОСЛОВАЦКИЙ ЛЕГИОН В РОССИИ (1917-1920). ОТЕЧЕСТВЕННАЯ И ЧЕХОСЛОВАЦКАЯ ИСТОРИОГРАФИЯ” (T.G. Masaryk și Legiunea Cehoslovacă în Rusia (1917-1920). Istoriografia internă și cehoslovacă) în *Științe istorice, filosofice, politice și juridice, studii culturale și istoria artei. Teorie și practică*, partea I, 2012, număr 11, pp. 60-61.

⁸ David Bullock, *The Czech Legion 1914-1920*, New York, Osprey Publishing, 2007, p. 24.

⁹ *Gazeta Voluntarilor*, Cluj, II, numărul 30, din 17 august 1924.

¹⁰ Simion Ghișa, *Luptele românilor cu bolșevicii în Siberia 1918-1920*, Baia-Mare, Editura Marist, 2009, p. 173, 207.

¹¹ Biblioteca Centrală Universitară „Mihai Eminescu” Iași, *Arhiva Victor Cădere*, Mss. V-170, mapa I, f. 10-11, (în continuare B.C.U.)

¹² Serviciul Județean Iași al Arhivelor Naționale, *Colecția Profesor Victor Cădere*, dosar 2, f. 53 (în continuare SJAN)

"The Romanian Huntsmen Legion of Transylvanians and Bukovinians in the Russian Civil War (1918-1920)", *Astra Salvensis*, III, 6, p. 62-72

„Legiunea Română de Vânători Transilvăneni-Bucoveneni”.¹³ Soldații au fost pregătiți pentru noile necesități de pe front prin organizarea unor cursuri de specializare în lupta cu grenade și mitraliere. Mulțumiți de rezultatele obținute în timpul antrenamentelor reprezentanții misiunilor militare străine și autoritățile militare din Armata Albă au dat o petrecere în cinstea soldaților români pentru a le mulțumi pentru devotamentul lor.¹⁴

Încheierea războiului mondial a dus însă la scăderea entuziasmului voluntarilor cehi și slovaci. Cei mai mulți doreau să se întoarcă în patria lor nou înființată, care era pusă în pericol de comuniștii maghiari și de celelalte țări vecine care au pus sub semnul întrebării granițele Republicii Cehoslovace. Pe lângă toate acestea, aliații occidentali nu au intervenit cu forța lor militară împotriva bolșevicilor, ci doar au privit cum greul luptelor era dus de voluntari. Astfel, din ce în ce mai mult, aceștia s-au simțit a fi pionii într-un joc necunoscut și incert, în care nu mai aveau interese.¹⁵ În consecință în decursul anului 1919 s-au făcut eforturi pentru evacuarea trupelor din Siberia, dar aceste încercări nu au primit concursul aliaților, deoarece în primăvara anului 1919 amiralul Kolceak a pregătit un atac general pentru a ocupa Moscova. Totuși cehii, slovaci și italienii au lucrat pe cont propriu reușind să evacueze din efectivele lor. În aceste circumstanțe generalul Janin și-a manifestat pesimismul său referitor la această acțiune, într-un raport către Paris în care se exprimase că odată cu retragerea cehilor, Kolceak nu va fi în stare să lanseze o ofensivă victorioasă. Orice sfat din partea aliaților nu l-a îndreptat pe amiral de la această decizie, ofensiva fiind stabilită pentru luna martie a anului 1919.¹⁶ Dacă ar fi reușit să-i învingă pe bolșevici și să ocupe capitala, probabil albi siberieni ar fi stabilit în Rusia un alt regim, dar nu s-a întâmplat acest lucru.¹⁷ Frontul Armatei Roșii a fost rupt, trupele albgardiste au pătruns adânc în teritoriul inamic,¹⁸ dar din cauza lipsei unei colaborări în plan strategic cu armata lui Denikin care a pornit de la Don spre Ucraina

¹³ *Ibidem*, dosar 3, f. 152, 156.

¹⁴ *Ibidem*, dosar 2, f. 53.

¹⁵ David Bullock, *The Czech Legion 1914-1920*, p. 24.

¹⁶ B.C.U., *Arhiva Victor Cădere*, Mss. V-170, mapa I, f. 11; J. F. N. Bradley, *Civil War in Russia 1917-1920*, London/Sydney, B.T. Batsford Ltd., 1975, pp. 100-101.

¹⁷ Smele Jon, *Civil War in Siberia: The Anti-Bolshevik Government of Admiral Kolchak 1918-1920*, Cambridge, University Press, 1997, p. 185.

¹⁸ I. N. Șcerbakov, „Voluntarii români în Armata Roșie pe frontul de est în 1917-1919”, în *Analele Institutului de Istorie a partidului*, tomul V, numărul 5, din 1959, p. 49.

Ionel SIGARTEU

și Orel, Kolceak a fost înfrânt la Samara.¹⁹ Din cauza terorii inspirate de bolșevici, o parte din populație se va retrage împreună cu trupele Armatei Albe. Efectele au fost dezastruoase, pe parcursul drumului au pierit zecii de mii de persoane din cauza tifosului și a iernii.²⁰

Până la plecarea definitivă Legiunea Cehă și Slovacă s-a implicat doar în apărarea căii ferate între Novonikolaevsk și Irkutsk. Atât timp cât soldații armatelor alogene rămâneau în Siberia, mai exista o speranță de schimbare pentru Armata Albă.²¹ În acest interval trupele române au fost întrebuințate doar la prestarea unor servicii de pază la diferite puncte strategice din apropierea orașului Irkutsk și la verificarea tuturor taberelor de prizonieri (din Armata Roșie, din Armata Austro-Ungară și Germană).²² Pentru ca legiunea să fie implicată cât mai repede în evenimentele propriu-zise, guvernul francez a acționat la Conferința de Pace de la Paris pe lângă Brătianu. În schimbul aprobării de a lupta în Siberia, Brătianu a primit promisiunea că guvernul amiralului Kolceak va recunoaște dreptul României asupra Basarabiei.²³ În consecință, în 10 mai 1919 guvernul român își dă acordul ca soldații români din Siberia să ia parte la operațiile militare ale aliaților sub conducerea generalului Maurice Janin.²⁴ Peste o săptămână legiunea a primit misiunea să asigure siguranța căii ferate transsiberiene între orașul Nijne-Udinsk și halta Kutulik pentru ca aprovizionarea și legăturile cu frontul din Ural să nu fie periclitare de partizanii bolșevicilor.²⁵

Aceste grupuri înarmate numite „partizani” s-au născut din conflictul ceho-bolșevic din mai 1918²⁶ când trupele de voluntari au preluat controlul transsiberianului pentru a se putea deplasa în siguranță până în portul Vladivostok și de acolo în Franța.²⁷ Persoanele care au scăpat în urma confruntărilor s-au refugiat în

---

¹⁹ Nicolas Werth, *Istoria Uniunii Sovietice, de la Lenin la Stalin*, București, Editura Corint, 2000, p. 21.

²⁰ Fleming Peter, *The fate of admiral Kolchak*, London, Rupert Hart-Davis, 1963, p. 169.

²¹ Smele Jon, *Civil War in Siberia: The Anti-Bolshevik Government of Admiral Kolchak*, p. 198.

²² SJIAN, *Colecția Profesor Victor Cădere*, dosar 2, f. 4.

²³ Arhivele Naționale Centrale București, *Fond Președinția Consiliului de Miniștri*, dosar 9/1919, f. 1.

²⁴ SJIAN, *Colecția Profesor Victor Cădere*, dosar 2, f. 53.

²⁵ *Gazeta Voluntarilor*, Cluj, II, numărul 30, din 17 august 1924.

²⁶ Pentru mai multe informații despre conflictul ceho-bolșevic a se vedea: Kalvoda Josef, *The genesis of Czechoslovakia*, New York, Columbia University Press, 1986, pp. 304-338.

²⁷ Elie Bufnea, „Formațiile de voluntari”, p. 125-126; Idem, *Cruciști, tirani și bandiți. În Siberia lui Kolceak*, volum II, Baia-Mare, Editura Marist, 2008, p. 32.

"The Romanian Huntsmen Legion of Transylvanians and Bukovinians in the Russian Civil War (1918-1920)", *Astra Salvensis*, III, 6, p. 62-72

taiga, la nord și sud de linia ferată. Iarna din 1918 i-a scăpat de urmărirea penală a autorităților albe, supraviețuind pe seama locuitorilor care le-au oferit adăpost, alimente și arme din simpatie sau frică. Retragerea parțială a trupelor japoneze în luna aprilie a anului 1919 și știrile despre revoluția bolșevică din Ungaria și succesul Armatei Roșii în sudul Rusiei, i-au îndemnat pe partizani să treacă la acțiune.²⁸ Pe parcursul războiului civil au lansat acțiuni lipsite de orice morală: au distrus calea ferată, au atacat trenurile și au jefuit regiuni întregi.²⁹

Pentru a preveni orice presupus atac din partea acestora, soldații români au proclamat neutralitatea sectorului ocupat pe o distanță de 10 kilometri la sud și 10 kilometri la nord de calea ferată.³⁰ Acest sector s-a dovedit cu timpul cel mai bogat în atacuri, securitatea lui fiind aproape imposibilă deoarece în zona de taiga regulile locale au fost făcute de importanți șefi ai bolșevicilor, cum ar fi Moskvitin, Bici, Bezrukii, Ciudonin sau Jakovlenko.³¹ Așadar, românii au primit misiunea de a distruge sau împrăști bandele de partizani și de a păstra securitatea locuitorilor din acest sector. Pentru ca rezultatele să fie pozitive și în zonă să domine siguranța, locuitorii trebuiau să colaboreze cu trupele române. Orice deplasare de trupe sau orice persoane suspecte care tranzitau sectorul românesc, trebuia anunțată la timp comandamentelor trupelor, în caz contrar primarii răspundeau în fața tribunalelor militare. Conform principiilor de drept internațional pedepsele se aplicau după codul justiției militare ruse, iar sentințele erau semnate de cele mai multe ori de ofițeri ruși, detașați în serviciul Legiunii Române. Pedepsa era de obicei moartea prin ștreang sau vechea pedeapsă rusească „knutul”, care a fost transformată cu timpul într-o bătaie aspră cu băta.³²

Comandamentul aliat i-a poziționat pe români în mijlocul Legiunii Cehe și Slovace pentru a putea colabora cu aceste trupe care se aflau în Taișet, la vest de Nijne-Udinsk. Taișetul a devenit unul dintre cele mai importante focare ale bolșevismului, cehii trebuind să lupte împotriva a 300-400 de partizani care au încercat să distrugă

---

²⁸ Service historique de la Défense, Vincennes, 7 N 808, *Rapport. Le commandant de Lapomarde, attaché militaire a l'ambassade de France au Japon a Monsieur la Ministre de la Guerre (Etat-Major de l'Armée-2e Bureau I)*, Tokyo, le 20 mai 1919, p. 12 (în continuare S.H.D.).

²⁹ Elie Bufnea, *Cruciați, tirani și bandiți. În Siberia lui Kolceak*, volum II, p. 32.

³⁰ *Gazeta Voluntarilor*, Cluj, II, numărul 30, din 17 august 1924.

³¹ Elie Bufnea, *Cruciați, tirani și bandiți. În Siberia lui Kolceak*, volum II, p. 35.

³² *Gazeta Voluntarilor*, Cluj, II, numărul 30, din 17 august 1924.

Ionel SIGARTEU

transiberianul pentru a întrerupe comunicațiile.³³ Această amplasare a românilor s-a făcut probabil și datorită încrederii aliaților în potențialul de luptă al acestora, fiind recent introduși pe front. Din decembrie 1918 până în martie 1919 cehii au luptat în prima linie, devenind astfel prea oboseți pentru a mai ajunge la timp pe front.³⁴ Prin urmare, în partea de est se afla divizia I cehă cu garnizoana în Irkutsk, iar la vest divizia a III-a cu garnizoana principală în orașul Krasnoiarsk. În afară de cehi și slovaci în regiune mai staționau și câteva garnizoane rusești. În localitatea Ceremhovo se afla un detașament rusesc condus de colonelul Bogatuov, un român basarabean, care asigura aprovizionarea căii ferate cu cărbune din regiunea Siberiei Centrale. La Nijne-Udinsk se afla colonelului rus Hofman, iar la Kansk staționau trupele de cazaci și trupele rusești din regiunea Kansk-Ensey conduse de atamanul Krasilnov.³⁵

La sfârșitul lunii mai 1919 au avut loc primele confruntări între români și bolșevici. Participarea românilor la aceste lupte a rămas consemnată de militari în jurnalele și analele de campanie. Supraviețuirea acestor jurnale de operațiune³⁶ constituie un material bogat pentru istoria militară a României, deoarece acțiunea militară din Siberia poate fi considerată cea mai îndepărtată expediție a armatei române din secolul al XX-lea. În total românii au realizat 37 de expediții pe teritoriul Siberiei, la care au luat parte toate unitățile legiunii.

Prima expediție s-a realizat în jurul râului Uda și a fost condusă de însuși comandantul legiunii, colonelul ceh Kadlec.³⁷ În urma confruntărilor românii au câștigat bătălia cu bolșevicii lui Grișa Bezrukii, aceasta fiind prima lor victorie.³⁸ Rezultatul a fost bine primit de comandantul Legiunii Ceha și Slovaca, generalul Jan

³³ S.H.D., Vincennes, 7 N 808, *Rapport. Le commandant de Lapomarde, attaché militaire a l'ambassade de France au Japon, a Monsieur la Ministre de la Guerre (Etat-Major de l'Armée-2e Bureau I)*, Tokyo, le 20 mai 1919, p. 14; *Rapport No 9. Le général Janin chef de la mission militaire française en Sibérie a monsieur la Ministre de la Guerre Etat-Major de l'Arme*, Omsk le 12 septembre 1919, p. 17; Elie Bufnea, *Cruciați, tirani și bandiți. În Rusia Sovietelor*, volum I, Baia-Mare, Editura Marist, 2008, p. 235.

³⁴ Grondijs L. N., *Le Cas-Koltchak. Contribution a l'histoire de la revolution russe*, Leiden, A. W. Sijthoff's Uitgeversmaatschappij N.V., 1939, p. 22.

³⁵ Elie Bufnea, *Cruciați, tirani și bandiți. În Siberia lui Kolceak*, volum II, p. 37.

³⁶ Arhiva Muzeului Național al Marii Uniri, Alba-Iulia, *Colecția Corpul Voluntarilor Români din Rusia*, dosar V (Jurnalul de operațiune al Batalioanelor Horea și Mărășești), 6550/1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, (în continuare A.M.N.U.A.I.); a se vedea și: Ioana Rustoiu, Cutean Smaranda, Gabriel Rustoiu, *Corpul Voluntarilor Români din Siberia* (album), Baia-Mare, Editura Marist, 2010.

³⁷ SJIAN *Colecția Profesor Victor Cădere*, dosar 2, f. 54.

³⁸ Elie Bufnea, *Cruciați, tirani și bandiți. În Siberia lui Kolceak*, volum II, pp. 38-39.

"The Romanian Huntsmen Legion of Transylvanians and Bukovinians in the Russian Civil War (1918-1920)", *Astra Salvensis*, III, 6, p. 62-72

Syrovy, care le-a adresat o felicitare trupelor pentru distinsa victorie: „În timpul când Trupele Române duc lupta crâncenă cu ungarilor la granița Transilvaniei, trupele tinere ale Legiunii Trans.-Bucov. intră în lupta cu aliații ungarilor, cu bolșevicii, cu o deosebită bucurie. Vă felicit trupe mărețe ale legiunii cu ocazia învingeri de la Ukar”.³⁹

După această victorie românii au primit de la aliați un nou sector de pază între gările Tinskaia și Zamzor.⁴⁰ În luna august a anului 1919 a avut loc o expediție pe un teren de aproximativ 500 de kilometri ce cuprindea localitățile Buzicanovo-Dolghii Most-Kucertzovo.⁴¹ În localitatea Kucertzovo au avut de întâmpinat 800 de bolșevici, dintre care 150 erau călăreți. Pentru distrugerea acestor bande s-a declanșat o expediție în colaborare cu gărzile albe.⁴² Confruntările au durat mai multe zile și au depășit granițele sectorului românesc. Strălucita colaborare cu trupele rusești a fost apreciată de Marele Stat Major Rus din guberniul Enisey, adresându-i mulțumiri Legiunii Române pentru ajutorul acordat împotriva bolșevicilor din districtul Kansk.⁴³

În cele din urmă, datorită situației critice prin care treceau albi în urma pierderii punctului strategic din Munții Ural, T.G. Masaryk, președintele Republicii Cehoslovace, a început să se ocupe de repatrierea cehilor și slovacilor în conformitate cu planurile aliaților.⁴⁴ Chiar dacă socotelile din Rusia s-au apropiat de final, comandantul Legiunii Române, Kadlec a continuat să se implice în evenimentele din Siberia prin declanșarea unei operațiuni ample spre nordul transsiberianului în plină iarnă.⁴⁵ Această deplasare de trupe spre nord trebuia să împingă partizanii spre zonele mai puțin populate, dar stabilirea unei garnizoane românești la o distanță mare de calea ferată a dus la declanșarea unor atacuri de hărțuire. Războiul s-a transformat în unul de uzură, românii începând să simtă oboseala psihică a frontului. Gerul siberian de peste -40 de grade și lipsa echipamentului adecvat condițiilor a dus la retragerea garnizoanei

³⁹ A.M.N.U.A.I., *Colecția C.V.R din Siberia*, dosar III (Transformarea Corpului Voluntarilor Români în Legiunea Română de Vânători Transilvăneni-Bucovineni), 6548/133.

⁴⁰ *Gazeta Voluntarilor*, Cluj, II, numărul 31, din 24 august 1924.

⁴¹ SJIAN, *Colecția Profesor Victor Cădere*, dosar 2, f. 54.

⁴² *Gazeta Voluntarilor*, Cluj, II, numărul 35, din 28 septembrie 1924.

⁴³ A.M.N.U.A.I., *Colecția Corpul Voluntarilor Români din Siberia*, dosar III (Corpul Voluntarilor Români în garnizoana Irkutsk), 6548/201.

⁴⁴ David Bullock, *The Czech Legion 1914-1920*, pp. 33-34.

⁴⁵ A.M.N.U.A.I., *Colecția Corpul Voluntarilor Români din Siberia*, dosar V (Jurnalul de operațiune al Batalioanelor Horea și Mărășești), 6550/2.

Ionel SIGARTEU

românești din taiga.⁴⁶ Desființarea acestui punct strategic a dus însă la dislocarea partizanilor în zona liniei ferate, unde s-au adunat aproximativ 800 de persoane înarmate. Pentru a putea face față inamicului, românii au luat legătura cu Batalionul de Asalt Ceh și Slovac care s-a aflat în apropierea sectorului românesc. Trupele cehe și române au declanșat un atac combinat care s-a încheiat cu ocuparea localității Șitkina. Această victorie nu a fost îndeajuns să-i îndepărteze pe partizani, deoarece temperaturile scăzute îi apropiau tot mai mult de calea ferată și de zonele locuite. Numai renumele legiunii de Dikaia Divizia (divizia sălbatică) i-au mai oprit pe partizani din jafurile lor.⁴⁷

În ciuda condițiilor geografice și meteorologice din Siberia, trupele au mai primit misiunea de a distruge bandele bolșevicului Musakov care au ocupat fosta garnizoană română din nord. Dintre toți șefii bolșevicilor cu care s-a confruntat românii, Musakov a fost cel mai priceput luptător care a cauzat cele mai dureroase pierderi legiunii. Acestea au constat în dezertarea unor voluntari și înscrierea lor în rândurile bolșevicilor.⁴⁸ Acest fenomen al dezertărilor la inamic a dus la nașterea unui detașament specializat care a avut misiunea de a controla toate trenurile ce treceau prin sectorul românesc și de a face percheziții în garnizoanele unde erau semnalate intenții de dezertare.⁴⁹

Anul 1919 se încheie pentru români cu misiuni grele și cu o vizită neașteptată. În 25 decembrie amiralul Kolceak a vizitat garnizoana românească din Taișet și i-a decorat pe soldații care au luptat cu vitejie pentru cauza aliaților din Siberia. Acest gest al amiralului a dus la recunoașterea existenței Legiunii Române, deoarece până în 25 decembrie acesta nu a recunoscut existența unei armate române în Rusia. În tot acest timp amiralul le-a acordat voluntarilor doar un statut privilegiat datorită protecției Armatei Aliate.⁵⁰ Toate acestea s-au produs datorită chestiunii Basarabiei. Amiralul nu a recunoscut actul istoric de unire a Basarabiei cu România din 27 martie/9 aprilie

⁴⁶ Elie Bufnea, *Cruciați, tirani și bandiți. În Siberia lui Kolceak*, volum II, p. 57.

⁴⁷ *Gazeta Voluntarilor*, Cluj, II, numărul 37, din 12 octombrie 1924.

⁴⁸ A.M.N.U.A.I, *Colecția Corpul Voluntarilor Români din Siberia*, dosar V (Jurnalul de operațiune al Batalioanelor Horea și Mărășești), 6550/3.

⁴⁹ *Gazeta Voluntarilor*, Cluj, II, numărul 37, din 12 octombrie 1924.

⁵⁰ S.H.D., Vincennes, 7 N 808, *Rapport No 10. Le general Janin chef de la Mission Militaire Francaise en Sibirie a Monsieur le Ministre de la Guerre Etat-Major de l'Armée, Irkoutsk, le 8 décembre 1919*, p. 16; *Gazeta Voluntarilor*, II, numărul 38, din 19 octombrie 1924.

"The Romanian Huntsmen Legion of Transylvanians and Bukovinians in the Russian Civil War (1918-1920)", *Astra Salvensis*, III, 6, p. 62-72

1918, considerând granița dintre cele două țări pe cea dinainte de război.⁵¹

Din sectorul românesc amiralul a trecut în sectorul cehilor și al slovacilor, unde a fost obligat să rămână timp de două săptămâni. La începutul anului 1920 Janin i-a comunicat amiralului că va fi escortat până la Irkutsk sub protecția aliaților cu condiția că va abandona convoiul său și va călători în custodia cehilor.⁵² Situația era critică datorită înaintării avangardei Armatei Roșii formată din 2 regimente (6 batalioane), cu un efectiv de 3000 de baionete și 3 escadroane de cavalerie.⁵³

În acest timp românii ar fi trebuit să se retragă spre est, dar cum în zonă predomina această situație, cehii au folosit toate trenurile pentru evacuarea trupelor lor. În consecință, românii au rămas cu o singură locomotivă și cu cele două ale trenurilor blindate. În aceste condiții ar fi trebuit să parcurgă o distanță de 750 de kilometri în marș de campanie până la Irkutsk.⁵⁴ Nu s-a mai recurs la această soluție deoarece cehii au schimbat strategia. Centrul politic socialist din Irkutsk, care amenința trecerea voluntarilor spre Vladivostok a cerut pentru încetarea tuturor problemelor în regiunea Irkutsk și în zona critică a tunelurilor din Baikal, pe amiralul Kolceak. Cehii aflați într-o situație disperată au acceptat propunerile bolșevicilor. Regimentului 6 ceh și slovac care îl aveau pe Kolceak în custodie pentru a-l proteja, la ordinele generalului Janin și a comandantului operațional, generalul ceh Syrový, l-a predat pe Kolceak în Irkutsk. Prin aceste fapte Janin și Syrový au comis un act de înaltă trădare față de trupele ruse.⁵⁵

Chiar dacă situația s-a ameliorat, românii au continuat să se ocupe de paza regiunii. Batalionul Mărășești, Escadronul de Lăncieri, un detașament de distrugere din Compania de Pioneri, trenul blindat Mărășești și trenul ceh Kurganetz s-au aflat concentrate în gara Șeragu, iar restul trupelor la est, în gara Kuitun. Avangarda bolșevică a ajuns în 3 februarie la o distanță de câțiva kilometri de gara Șeragu. Pentru a se preveni un atac, s-a întărit paza în sudul căii ferate prin amplasarea de avanposturi, iar în nord a fost amplasat un batalion

⁵¹ Marin C. Stănescu, Alexandru Roz, *Prizonieri și voluntari români din Primul Război Mondial și Marea Unire din 1918*, Arad, „Vasile Goldiș” University Press, 2003, p. 206.

⁵² Dominique Venner, *Les blancs et les rouges. Histoire de la guerre civile russe 1917-1921*, Paris, Pygmalion Gerard Watelet, 1997, pp. 269-270.

⁵³ A.M.N.U.A.I., *Colecția Corpul Voluntarilor Români din Siberia*, dosar IV (Acțiunea militară și retragerea spre Vladivostok 1919-1920), 6549/65.

⁵⁴ *Gazeta Voluntarilor*, Cluj, II, numărul 38, din 19 octombrie 1924.

⁵⁵ David Bullock, *The Czech Legion 1914-1920*, p. 34.

Ionel SIGARTEU

din Regimentul 12 ceh și slovac pentru a păzi drumul de legătură cu Moscova.⁵⁶

Inevitabila luptă s-a declanșat în noaptea de 3 spre 4 februarie 1920.⁵⁷ Armata Roșie a început atacul din nord unde batalionul ceh și slovac apăra flancul drept al Legiunii Române. Surprinși de atac, cehii și slovacii s-au retras fără să-i mai anunțe pe români lăsându-le flancul descoperit. Deși luați prin surprindere, românii nu au abandonat apărarea. Companiile din avanposturi și detașamentul de lăncieri au contraatacat prin formarea un semicerc de trăgători, iar trenul blindat Mărășești a început să bombardeze pozițiile inamicului. Lupta decisivă s-a dat la sud de linia ferată, victoria aparținând trupelor române datorită trenurilor blindate Mărășești, Horea și Kurganetz.⁵⁸ În confruntările din Siberia trenurile blindate s-au dovedit a fi cea mai bună armă de luptă. Având montată o turelă blindată similară cu cele de pe navele de luptă, trenul putea transporta combustibil, arme, soldați, alimente fără niciun pericol și putea bombarda puncte strategice cu cea mai mare ușurință.⁵⁹

În urma acestei victorii, Legiunea Română a părăsit gara Șeragu îndreptându-se spre Zima.⁶⁰ În timpul retragerii lor, bolșevicii au lansat noi atacuri dar nereușind să schimbe rezultatul luptei⁶¹ au trimis delegați pentru a negocia un armistițiu. Aceștia au fost respinși deoarece trupele române nu aveau putere de decizie, ele fiind trupe subordonate aliaților. Emisarii bolșevicilor au fost trimiși în gara Zima, la Statul Major al Diviziei a III-a cehă și slovacă, unde pe 7 februarie 1920 se încheie armistițiu între bolșevici și cehi. Acest armistițiu a creat o zonă neutră între avangarda Armatei Roșii și ariergarda voluntarilor pe o distanță de 50 de kilometri, spațiu în care nu trebuiau să se desfășoare confruntări armate.⁶²

În consecință, până la Vladivostok deplasarea românilor nu a mai fost perturbată decât de unele probleme datorate mișcărilor de trupe aliate sau de necesitățile de aprovizionare cu alimente și combustibil.

⁵⁶ Elie Bufnea, *Cruciați, tirani și bandiți. În Siberia lui Kolceak*, volum II, p. 101.

⁵⁷ *Ibidem*, volum I, p. 38.

⁵⁸ *Ibidem*, volum II, pp. 103-104.

⁵⁹ W. Bruce Lincoln, *The conquest of a continent. Siberia and the Russians*, New York, Cornell University Press, 1994, p. 300.

⁶⁰ A.M.N.U.A.I, *Colecția Corpul Voluntarilor Români din Siberia*, dosar V (Jurnalul de operațiune al Batalioanelor Horea și Mărășești), 6550/7.

⁶¹ Elie Bufnea, *Cu voluntarii români în Siberia*, pp. 41-42.

⁶² Idem, *Cruciați, tirani și bandiți. În Siberia lui Kolceak*, volum II, p. 105, 108, 109.

"The Romanian Huntsmen Legion of Transylvanians and Bukovinians in the Russian Civil War (1918-1920)", *Astra Salvensis*, III, 6, p. 62-72

Pe 30 aprilie legiunea a ajuns în Vladivostok după un drum lung de aproape 3000 de kilometri parcurs în 3 luni de zile.⁶³

Pentru evacuarea voluntarilor din Rusia guvernul de la București condus de Alexandru Vaida Voevod a trimis o misiune militară sub conducerea maiorului în rezervă Victor Cădere.⁶⁴ În data de 10 mai 1920, în numele Guvernului Român, voluntarii au fost premiați pentru contribuțiile aduse aliaților prin remiterea unui drapel al legiunii. Această zi a decernării i-a adunat pe toți reprezentanții autorităților aliate din Vladivostok. Serviciul divin împreună cu sfințirea drapelului a avut loc în fața catedralei din localitate, ceremonia fiind oficiată în limba română de un preot militar rus care a fost pe frontul din Dobrogea. Voluntarii au jurat credință Majestății Sale Regele, după care Regimentul 9 ceh și slovac a intonat „Imnul Regal”.⁶⁵ Acest eveniment grandios a încheiat epopoea românilor din Siberia, după care a urmat o adevărată muncă pentru realizarea repatrierii lor.⁶⁶

În Rusia transilvănenii și bucovinenii au luptat pentru unirea tuturor românilor din Transilvania, Banat, Bucovina și Basarabia. După șase ani de război au plecat bucuroși spre țara visurilor lor: „România Mare”. Ei nu au plecat oricum, ci potrivit unui martor rus „[...] tot așa de săraci cum au venit. Ca adevărați soldați, românii n-au luat nimic din Siberia”.⁶⁷

---

⁶³ Ioan I. Șerban, *Voluntarii transilvăneni și bucovineni din Rusia în războiul pentru întregirea neamului*, Alba-Iulia, Editura Aeternitas, 2003, p. 241; *Neamul Românesc*, Vladivostok, II, numărul 23 din 25 mai 1920.

⁶⁴ Vasile Dudaș, *Voluntarii Marii Uniri*, Timișoara, Editura Augusta, 1996, pp. 112-113.

⁶⁵ B.C.U., *Arhiva Victor Cădere*, Mss. V-170, mapa I, Capitolul VI: Serbările misiunii române și inspecția D. Găvănescu, f. 1-2.

⁶⁶ Pentru informații referitoare la repatriere a se vedea: Cornel Țucă, *Prizonierii români din Armata Austro-Ungară internați în Rusia. Problemele repatrierii*, Cluj-Napoca Editura Argonaut, 2011.

⁶⁷ *Țara Noastră*, Vladivostok, I, numărul 2, din 28 iulie 1920.